

DEMOKRAT PARTİ DÖNEMİNDE ELAZIĞ'DA SİYASİ HAYAT (1954-1957)

Yrd. Doç. Dr. Emine PANCAR *

Aydın ÖĞREDİK **

Çalışmanın amaç ve yöntemi

Bu çalışmada Demokrat Parti döneminde Elazığ'ın 1954-1957 yılları arası siyasi durumu ortaya konmaya çalışılmıştır. Makalede önce belirtilen yıllarda Elazığ'da yayınlanan gazeteler hakkında bilgiler verilmiştir. İncelenen yıllardaki gazetelerin siyasi eğilimleri belirlenmeye çalışılmıştır. İlerleyen konularda Elazığ'daki siyasi hayat başlığı altında siyasi partilerin çalışmaları, kongreleri anlatılmıştır. 1954-57 yerel ve genel seçim süreçlerinde Elazığ'daki siyasi partilerin durumu ile Elazığ'a yapılan siyasi ziyaretlerden bahsedilerek çalışma tamamlanmıştır. Çalışmada öncelik belirtilen yıllarda Elazığ'da çıkarılmış olan Elazığ, Turan, Uluova, Demokrat Elazığ, Yeni Harput gazetelerine verilmiştir. Bu gazetelerle birlikte konu hakkında yazılmış tetkik eserlerden de faydalanmak suretiyle çalışma hazırlanmıştır.

Elazığ'da Yerel Basın

Elazığ'da yerel basın tarihi Osmanlı devletinin XIX. yüzyılına rastlamaktadır. İlk yerel gazete 7 Ekim 1883 tarihinde yayın hayatına başlayan Mamuratü'l Aziz Gazetesi sayılabilmektedir.¹ Bu gazete halkın fikri gelişmelerine katkı sağlarken bir taraftan da devletin politikalarını halka ilettiği için yarı resmi bir devlet gazetesi niteliği taşımıştır. Mamuratü'l Aziz Gazetesi dışında Satvet-i Milliye Gazetesi (1922), Yeni Mefkure Gazetesi (1925) ve Elaziz Gazetesi (1929) de Elazığ'da çıkarılan yerel gazeteler arasındadır.² Cumhuriyetin kuruluşundan sonra özellikle de Demokrat Parti

* Dicle Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi/DİYARBAKIR

** Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü/DİYARBAKIR

¹ Elazığ'ın ilk ismi ve yeri Harput'tur. Harput'un yüksek bir yerde olmasından dolayı şehir sonraki tarihte tarıma uygun olan mezra denilen ovaya taşınmıştır. Harput'taki halkın büyük kısmının ovaya taşınması mezradaki nüfusu arttırmıştır. Bu gelişmeler üzerine merkez Harput'tan mezraya taşınmış ve 1864 yılından sonra buraya Memuratü'l-Aziz (El-aziz) denilmeye başlanmıştır. Rifat Özdemir, "Harput ve Çemişgezek'te Askeri Aileler", **Belleten**, Cilt: LIX, Sayı: 226 (Aralık 1955), s.746.

² Zafer Çakmak, "Elazığ Basın Tarihi Hakkında Kısa Bir Değerlendirme", **Dünü Bugünüyle Harput**, Elazığ, Türkiye Diyanet Vakfı Elazığ Şubesi Yayınları, 24-27 Eylül 1998, s.266-271.

döneminde yerel gazete sayısında önemli artış yaşanmıştır. Demokrat Parti iktidara geldiği ilk dönemde özgür basın ortamının oluşması ve basın mesleğini icra eden insanların özlük haklarının güvence altına alınması konularını içeren bazı yasal düzenlemeler yapmıştır.³ Bu düzenlemeler sayesinde hem ulusal hem de Elazığ'daki gibi yerel basın daha rahat bir çalışma ortamı bulmuş ve yeni gazetelerin ortaya çıkmasına vesile olmuştur. Elazığ'da bu süreçte çıkan gazetelerin teknik olarak ortak özellikleri günlük olarak çıkmaları, dört sayfa şeklinde basılmaları ve haberlerin büyük kısmını ilk sayfada vermeleridir. Yerel gazeteler hem Elazığ hem de Türkiye ve dünya gündemiyle ilgili haberler vermektedir. Bu süreçte çıkan gazetelerin büyük kısmı gazete sahiplerinin siyasi partilere olan yakınlığına göre bir duruş sergilemişlerdir. Genel anlamda ise gazeteler Demokrat Parti çizgisinde bir yayın politikası izlemişlerdir.

Elazığ Gazetesi

1950 yılında yayın hayatına başlamış olan gazetenin sahibi Necip Bingöl, başyazarı ise Ömer Sanaç'tır. (Ömer Sanaç aynı zamanda Demokrat Parti Elazığ milletvekilidir.) Elazığ Gazetesi Bingöl Matbaasında basılmış ve "Günlük Siyasi Demokrat Gazete" sloganıyla yayınlanmıştır. Dört sayfadan oluşan gazetenin ilk sayfasında Elazığ, Türkiye ve dünya ile ilgili önemli haberlere yer verirken ikinci sayfasında küçük yerel haberler ve varsa köşe yazıları bulunmaktadır. Üçüncü ve dördüncü sayfalar ise daha çok ilan ve reklamlardan oluşmaktadır. İlanlar Türk Hava Kurumu ve Kızılay'ın yardım ilanları, Ziraat Bankası ve Bingöl matbaasının reklamı, lüzumlu telefonlar ve Elazığ'a gelen tren saatleri oluşturmaktadır.⁴

Elazığ Gazetesinde yerel haberlerin yanı sıra Türkiye ve dünya gündemiyle ilgili haberlere de bolca yer ayrılmaktadır. Elazığ Gazetesinde zamanla içeriğinde bazı değişikliklere gidilmiştir. Örneğin 1954 Şubat ayından sonra ikinci sayfada "şehir haberleri" bölümünde Elazığ ile ilgili haberlere yer verilmiştir. Gazetenin birinci sayfasının sağ alt köşesinde "Akşam Keyfi" isimli bir köşede edebi yazılar çıkarken ikinci sayfanın sağ tarafında "Bizim Görüşümüz" isimli köşede ise Hadi Koçdemir siyasi ve güncel konuları içeren yazılar yazmıştır. Mart 1954'ten sonra gazetenin ikinci sayfasında spor bölümü oluşturulmuştur. Haziran 1954'ten sonra gazetenin ikinci ve üçüncü sayfasında hikâye, roman ve şiir bölümü eklenmiştir. Elazığ Gazetesi Haziran 1954'ten sonra kitap reklamlarını da

³ Mehtap Şimşek, "27 Mayıs Darbesine Giden Süreçte Basın-İktidar İlişkisi" (Yüksek Lisans Tezi) Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007, s.54.

⁴ Elazığ Gazetesi, 4.1.1954, s.4.

vermeye başlamıştır. Reklamı yapılan kitaplar “İntikan Pençesi, Saygon Geceleri, 2000 yılın sevgilisi, Son Çılgılık, 1001 Gece Masalları, Üç Kadının Romanı” gibi aşk romanlarından oluşmuştur.⁵

Elazığ Gazetesinde Ömer Sanaç, Dr. Mütemit Yazıcı, Hadi Koçdemir, Dursun Çolakoğlu, köşe yazarı olarak birçok defa farklı konularda yazılar yazmışlardır. Bu yazıların bir kısmı sağlık konuları içerirken bazıları ise genel kültür ile ilgili yazılardan oluşmaktadır. Bu yazılardan bir tanesinde yıl başı münasebetiyle ilgili “Yılbaşı Eğlenceleri bir Hristiyan adeti değildir” isimli köşe yazısında Türklerin İslamiyet’ten önce Şaman dinine sahip olduklarını ve bu dinin adetlerinden birinin kışın karlı günlerinde bir ağaç etrafında dönme şeklinde olduğunu anlattıktan sonra son cümleyi şöyle bitirilmiştir: “*Hey koca Türk hey...kimin sırtını kazısan altından senin kanın çıkar hangi medeniyeti ve hangi adeti kaldırırsan yine sen çıkarırsın dünyanın efendisi dünyanın sahibi dünyanın babası Türk*”⁶ Halil İhsan Olsar, gazetede bazı günlerde köşe yazıları yazmıştır. Bu yazılarında Çemişgezek’in tarihinden ve Çemişgezekli olan ünlülerden bahsetmektedir. Gazete bazen okur mesajlarına da yer vermiştir. Mesela “Elazığlı” rumuzlu bir vatandaş Diyarbakır’a gittiğini orada Turistik Palas isimli otelde kaldığını, otelin konforuna hayran kaldığını bu tür bir otelin Elazığ’a da yakışacağını belirtmiştir. Gazetenin “Günün İçinden” isimli bölümde ise siyasi ve sosyal konulara değinen yazılar çıkmaktadır. Örnek olarak 15 Ocak 1954 tarihinde Sait Arif imzalı çıkan bir yazıda Demokrat Parti hükümetinin üç buçuk yılda 30 yılda yapılabilecek işler yaptığını büyük başarılarla imza attığını belirttikten sonra CHP’nin mallarına el konularak millete iade edildiğini dolayısıyla bir zümrenin tekelindeki malların halkın istifadesine sunulduğunu, ayrıca DP hükümetinin memurlara belli dönemlerde ödeme yapılması için meclise teklif sunduğunu bununla memurun refah seviyesini yükseltmeye çalıştığını anlatmıştır. Hadi Koçdemir’in “Elazığ’da Matbuat” isimli köşe yazısında 1950-51 tarihinde Elazığ’da Turan ve Elazığ Gazetelerin olduğunu şu anda ise Uluova ve Gölcük Gazetelerinin de yayın hayatına başladıklarını, Gölcük gazetesinin liselilerin gazeteden çok dergi olarak çıkardıkları bir yayın olduğu, Uluova’nın ise düşünce ve fikir dünyasına katkı sağlayacağını anlatmıştır.⁷

⁵ Elazığ Gazetesi, 14.10.1954, s.4.

⁶ Elazığ Gazetesi, 1.1.1954, s.1.

⁷ Elazığ Gazetesi, 4.1.1954, s.2. ; 14.1.1954, s.1. ; 15.1.1954, s.1. ; 15.2.1954, s.2-3.

Elazığ Gazetesi Demokrat Parti çizgisinde bir yayın politikası izlemiştir. Bu politikayı izlemesinde gazetenin başyazarı olan Ömer Sanaç'ın Demokrat Parti Elazığ milletvekili olmasının payı büyüktür. Gazete Demokrat Parti haberlerine çokça yer verirken aleyhte olan haberlere pek yer vermemiş ve muhalefet partisi olan CHP'nin politikalarını sürekli eleştirmiştir. Örneğin Elazığ Gazetesi 25 Şubat 1954 tarihinde CHP'nin Celal Bayar'ın Amerika ziyaretini eleştirmesini "*Muhalefet Partisi Dar Görüşlü Bir Duygunun Zebunu Olmaktadır*" diyerek karşı çıkmıştır. 1954 Mart ayında dört DP vekilinin Ankara'dan Elazığ'a gelmesiyle ilgili 4-5 gün boyunca haberleri manşetten vermiştir. DP'ye katılan şahısların isimleri gazetede haberleştirilmiştir. Haziran 1954 tarihinde gazetenin manşeti "*Genç Demokratlar Heyeti Yarın Ankara'ya Hareket Ediyor*" şeklinde olmuş ve haberin ayrıntısında bu heyetin temaslarının telefonla kendilerine bildirileceği ve daha sonra gazete neşredileceği anlatılmıştır. Nisan 1954 tarihinde Elazığ Gazetesinde "*Elazığ'da CHP'den İstifalar Sütunu*" diye bir bölüm ayrılarak günlük olarak istifa edenlerin CHP'deki görevi ve isimleri neşredilmiştir.⁸

Turan Gazetesi

Turan Gazetesi 1 Mayıs 1954 tarihinde yayın hayatına başlamıştır. Turan matbaasında basılan gazetenin imtiyaz sahibi İhsan Turan'dır. "Günlük Müstakil Siyasi Gazetesi" sloganıyla yayınlanan gazetenin fiyatı beş kuruştur. Turan Gazetesi dört sayfadan oluşmuştur. İlk iki sayfasında yerel ve ulusal haberlere yer verirken son iki sayfasında resmi kurum ilanları ve reklamlarına yer vermiştir. Turan Gazetesinde Nuri Kazancı 1954 yılında gazetenin sağ alt kısmında şiir ve edebi türden köşe yazıları yazmıştır. Turan Gazetesinde Mart 1954 seçim arifesinde "*Seçim İbresi*" diye bir köşe yayınlanmıştır. Bu köşede seçmenlerle yapılan mülakatlar yayınlanarak seçimde kime ve neden oy verileceği sorularak cevapları paylaşılmıştır.⁹ Turan Gazetesi Elazığ Gazetesine oranla siyasi görüş olarak herhangi bir partiye yakınlığı söz konusu olmamıştır. Gazetede Elazığ'da siyaset yapan bütün partilerin faaliyetlerine yer verilmiştir.

Uluova Gazetesi

Uluova Gazetesi 26 Ocak 1953 tarihinde yayın hayatına başlamıştır. Gazetenin imtiyaz sahipleri Muhsin Parlar ve Şevket Çeçen'dir. Uluova gazetesi Uluova matbaasında basılmıştır. Dört sayfadan oluşan gazetenin ilk

⁸ Elazığ Gazetesi, 25.2.1954, s.1-3.; 6.3.1954, s.1.; 24.6.1954, s.1.; 21.4.1954, s.1.

⁹ Turan Gazetesi, 1.1.1954, s.1.; 1.1.1954, s.1-2-3-4.; 27.1.1954, s.1.; 9.3.1954, s.1.

iki sayfası yerel, ulusal ve dış haberlerden oluşurken son iki sayfasında ise reklam ve ilanlara yer vermiştir. Pazartesi hariç haftanın her günü çıkan gazetede Muhsin Parlar aynı zamanda günlük olarak köşe yazıları yazmaktadır. Gazetenin yayın sloganı “*Günlük Bitaraf Gazete*” şeklindedir. Gazetenin ilk sayfasının sağ alt köşesinde günlük olarak şiirler yayınlanmış ve 1954 tarihinde gazete tarafından şiir yarışması düzenlenmiştir. Gazetenin ikinci sayfasında günlük olarak yayınlanan bir fıkra köşesi bulunmaktadır. 1956 yılı itibarıyla gazetenin ikinci sayfasına “*Gençlik Diyor ki*” isimli fikir, sanat ve edebiyat bölümü üçüncü sayfasına ise bir hikâye bölümü eklenmiş ve günlük olarak hikâyeler neşredilmeye başlanmıştır.¹⁰

Uluova Gazetesinin yayın politikası Demokrat Partiye yakın bir çizgi izlemiştir. Bunu “*Hala Mı DP Bu Şehre Ne Yaptı?*”, “*Demokrat Partinin Elazığ’a Faydalarını Saymak Sırası Gelmiştir*”, “*Kadirşinas Vefakâr Elazığ Halkı Belediye Hizmetlerini Tekrar Demokrat Partiye Verdi*”, “*Muhalefet Telaş İçinde, Umumi Kanaat; D.P’nin büyük bir ekseriyetle seçimi kazanacağıdır*”, “*Vatandaşın DP’ye İtimadı Tamdır*”¹¹ gibi DP lehine attığı manşetlerde görmek mümkündür.

Demokrat Elazığ Gazetesi

Demokrat Elazığ Gazetesi 4 Ağustos 1952 tarihinde yayın hayatına girmiştir. Gazetenin sahibi ve yazı işleri müdürü Sadık Erzen’dir. Malatya Müftüoğlu matbaasında basılan gazetenin idare merkezi Park Caddesi yedi numara Elazığ adresinde bulunmaktadır. Gazete 1954 yılından itibaren yazı işleri müdürlüğüne A.Şükrü Aykul getirilmiştir. Şükrü Aykul aynı zamanda gazetenin köşe yazarlığını yapmaktadır. Demokrat Elazığ Gazetesi yayına başladığı ilk yıl dört sayfa şeklinde yayınlanırken sonraki yıllarda iki sayfa şeklinde yayınlanmaya başlamıştır.¹²

Yeni Harput Gazetesi

Yeni Harput Gazetesi 8 Haziran 1955 tarihinde yayın hayatına başlamıştır. Av.Dursun Çolakoğlu’nun başyazar olduğu gazetenin idari merkezi İstasyon Caddesi yirmi iki numaralı adreste bulunmaktadır. Yeni Harput Gazetesi dört sayfadan oluşmaktadır. İlk iki sayfası haberlerden

¹⁰ Uluova Gazetesi, 22.1.1954, s.1.; 4.1.1954, s.1,2,3,4.; 7.1.1954, s.1.; 8.1.1954, s.1.; 2.1.1954, s.1.; 14.2.1954, s.1.; 7.3.1956, s.1.

¹¹ Uluova Gazetesi, 22.1.1954, s.1.; 10.4.1954, s.1.; 18.11.1955, s.1.; 23.9.1957, s.1.; 28.9.1957, s.1.

¹² Demokrat Elazığ Gazetesi, 4.8.1952, s.1.; 16.11.1954, s.1.; 8.12.1954, s.1.

oluşurken son iki sayfası ilan ve reklamlardan oluşmaktadır. Dursun Çolakoğlu günlük olarak gazetenin birinci sayfasında yerel ve siyasi içerikli köşe yazıları yazmaktadır. Gazetenin ikinci sayfasında “*Hikâye*” isimli bir köşe bulunmakta ve günlük olarak farklı hikâyeler çıkmaktadır. Gazete 1955 yılından itibaren bazı yazı dizileri yayınlamıştır. Örneğin Cumhurbaşkanı Celal Bayar’ın hayatı günlerce yayınlanmıştır. Ağustos 1955’ten itibaren “*Harput Tarihine Bir Bakış*” isimli bir yazı dizisi yayınlanarak Harput’un tarihi hakkında bilgilendirme yapılmıştır.¹³ Yeni Harput Gazetesinin sahibi Dursun Çolakoğlu Demokrat Parti belediye encümeni görevini yürütmekteyken Ekim 1956 tarihinde bir çok şahıs ile birlikte DP’den istifa etmiştir. Bu tarihten itibaren Hürriyet Partisine geçen Dursun Çolakoğlu ile birlikte gazetenin siyasi duruşu da Hürriyet Partisi lehine Demokrat Parti aleyhine dönmüştür. Dursun Çolakoğlu daha sonra Hürriyet Partisi Elazığ ikinci başkanı olmuştur.¹⁴

Demokrat Parti Döneminde Elazığ'da Siyasi Hayat

Siyasi Parti Faaliyetler

Demokrat Parti CHP içindeki muhalif milletvekilleri tarafından 7 Ocak 1946 tarihinde kurulmuş olan bir partidir.¹⁵ Celal Bayar, Adnan Menderes, Fuat Köprülü ve Refik Koraltan liderliğindeki Demokrat Parti 1946 seçimlerine katılmış ve meclise girmeyi başarmıştır. Dört yıl muhalefet görevi yapan DP 14 Mayıs 1950 yılı seçimlerinde birinci parti olmuş ve seçimleri büyük bir zaferle kazanmıştır. DP bu seçimde meclise 408 vekil ile girerken CHP ancak 69 vekil ile temsil edilebilmiştir.¹⁶ 1950 seçimlerinde Demokrat Parti Elazığ’dan 5 milletvekili çıkarmıştır. Bunlar Abdullah Demirtaş, Şevki Yazman, Ömer Sanaç, Suphi Ergene ve Hamit Ali Yöney’den oluşmaktadır.¹⁷ Demokrat Parti döneminde Elazığ’da siyasi rekabet genel anlamda Demokrat Parti ile diğer partiler arasındaki geçmiştir. 1954 yılında Elazığ’da siyaset sahnesine Cumhuriyetçi Millet Partisi katılmıştır. 21 Şubat 1954 tarihinde CMP Elazığ il teşkilatı kurulmuştur. İl başkanı emekli ağır ceza hâkimi Halit Tunçeren, başkan vekili emekli Yarbay Tarık Sağman, sekreter Av. Sadettin Öztürk olmuştur. CMP Mart

¹³ Yeni Harput Gazetesi, 8.8.1955, s.1.; 21.8.1955, s.1.; 20.8.1955, s.1.

¹⁴ Yeni Harput Gazetesi, 25.9.1957, s.1

¹⁵ Şükrü Şur, “Atatürk İlkeleri ve Demokrat Parti İktidarı”, (Yüksek Lisans Tezi) Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, 2008, s.16.

¹⁶ Zafer Tangülü, “Demokrat Parti Dönemi Eğitim Politikaları (1950-1960)” **Türk Eğitim Bilimleri Dergisi**, C.10, S.2 (Bahar 2012) s.393.

¹⁷ Elazığ Gazetesi, 5.3.1954, s.2.

1954 tarihinde Elazığ'ın merkez ilçe, Maden ve Baskil ilçelerinden CMP ilçe teşkilatı kurmuştur. Bu partinin katılımıyla 1954 seçimleri yapılmış ve Demokrat Parti bu seçimi kazanarak birinci parti olmuştur. 1954 seçimlerinden sonra Hürriyet Partisi ismiyle yeni bir parti daha kurulmuştur. Hürriyet Partisi Elazığ il örgütü 22 Aralık 1955 tarihinde kurularak Elazığ siyaset sahnesine girmiştir.¹⁸ DP'ye ve CHP'ye karşı ciddi bir rakip olan Hürriyet Partisi 1957 seçimlerinin belirleyicisi olmuştur.

Demokrat Parti iktidara geldikten sonra Türkiye genelinde olduğu gibi Elazığ'da da parti örgütlenmesine önem vermiş ve bir sonraki seçime sağlam bir parti yapısıyla girmeyi planlamıştır. Bu amaçla özellikle belde, ilçe ve il kongrelerine halkın iradesinin yansımaya çalışmıştır. Demokrat Partinin merkez kongreleri iki yılda bir toplanıp yeni idari heyetini belirlerken taşra teşkilatı yani il, ilçe, bucak ve ocak kongreleri ise yılda bir defa toplanmaktadır. Kongreler tam üye sayısının üçte biri ile toplanabilmekte ve seçimler gizli oylama ile yapılmaktadır. Demokrat Parti kongrelerinde önce semt, ocak kongreleri, akabinde ilçe ve merkez ilçe kongreleriyle yapılır son olarak da il kongreleriyle bu süreç tamamlanmaktadır.¹⁹

Demokrat Parti Elazığ'da köy ve beldelerde halk toplantıları yaparak Demokrat partinin icraatlarını anlatmayı ve partiye üye sayısını artırmayı amaçlamıştır. Halkın her kesimine gitmeyi hedefleyen Demokrat Parti Şubat 1954 tarihinde partinin gençlik teşkilatı olan Elazığ Genç Demokratlar Teşkilatını açarak genç kitleye ulaşmak hedeflemiştir.²⁰ Elazığ milletvekillerinden Ömer Sanaç ve M. Şevki Yazman'ın da katıldığı açılış töreninden kısa bir süre sonra teşkilata 500 kişi üye olmuştur.²¹ Kongre çalışmalarına öncelik veren Demokrat Parti belde, ilçe ve özellikle il kongrelerine milletvekili ve bakan düzeyinde siyasetçileri getirterek halkın ilgi göstermesini sağlamıştır.

Demokrat Parti 1955 yılı il kongresini 17 Nisan 1955 tarihinde yapmış ve il başkanlığına eski başkan Oğuz Karazaim seçilmiştir.²² CHP ise il kongresini 25 Haziran 1955 tarihinde gerçekleştirmiş ve Hürrem Müftigil

¹⁸ Elazığ Gazetesi, 22.12.1955, s.1.

¹⁹ Emine Açı, "1950-1960 Dönemi Türk Siyasi Hayatında Yaşanan Değişim Süreci ve Demokrasi", (Yüksek Lisans Tezi) Gazi Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, 2009, s.59-61.

²⁰ Uluova Gazetesi, 14.2.1954, s.1.

²¹ Elazığ Gazetesi, 15.2.1954, s.1-3.

²² Elazığ Gazetesi, 18.4.1955, s.1.

tekrar CHP il başkanı olarak seçilmiştir.²³ Demokrat Parti 1957 kongresini 28 Mart tarihinde Celal Yardımcı ve Mümtaz Tarhan da katıldığı Gölçük Sinemasında gerçekleştirilmiştir.²⁴ CHP ise 1957 yılı kongresini 16 Haziran'da gerçekleştirilmiştir. Hürrem Müftügil'in tekrar il başkanlığına seçildiği kongreye eski başbakanlardan Şemsettin Günaltay'ın da geleceği belirtilmesine rağmen katılamamıştır.²⁵ Temmuz 1956 tarihinde Demokrat Parti genel merkezi tarafından Çoruh Milletvekili Muzaffer Önal, Elazığ'a müfettiş olarak gönderilerek DP il örgütündeki incelemelerde bulunmuş ve 8 Temmuz 1956 tarihinde DP il idare heyetinin feshedildiğini açıklamıştır. DP il örgütünün feshinin ardından yeni idare heyeti kurulmuş ve il başkanlığına Av. Rasim Küçükkel getirilmiştir.²⁶

Demokrat Parti döneminde siyasi partiler arası geçişler fazlaca yaşanmıştır. Bu geçişler genellikle muhalefet partilerinden Demokrat Partiye geçiş şeklinde olmuştur. Partilerden istifalar bireysel olduğu gibi kitlesel olarak da yapılmıştır. Bu istifaların büyük bir kısmı günlük yerel gazetelere yansımıştır. Öyle ki bazı istifa haberleri bizzat istifa eden kişi tarafından gazeteye ilan vermek şeklinde de olmuştur. Örneğin Halit Gülsor isimli şahıs Uluova gazetesine şu şekilde ilan vermiştir.

Uluova Gazetesi Yazı işleri Müdürlüğüne

Halk Partisinden ayrılarak Demokrat Partiye geçtim gazetenizle ilanını rica ederim.

Sarıkan Köyünden

Halit Gülsor

*Not: Haber aldığıma göre bu köyün mevcut 82 seçmeni olduğu gibi Halk Partisinden istifa ederek Demokrat Partiye geçmiştir.*²⁷

Demokrat Parti dönemi boyunca partilerden istifa edip başka partiye geçişle ilgili gazete sayfalarına şunlar haber olmuştur; 13 Şubat 1954 tarihinde gazete haberine göre Palu ve Keban ilçelerinde CHP'den birçok vatandaşın partisinden istifa ettiğini bildirmiştir. CHP eski milletvekili İhsan Hamit Tığrel CHP'nin politikalarına tasvip etmediğinden Şubat 1954

²³ Uluova Gazetesi, 26.6.1955, s.1.; Turan Gazetesi, 28.6.1955, s.1.; Yeni Harput Gazetesi, 8.6.1955, s.1.

²⁴ Uluova Gazetesi, 29.1.1957, s.1.; Elazığ Gazetesi, 29.3.1957, s.1.

²⁵ Uluova Gazetesi, 18.6.1957, s.1; Turan Gazetesi, 17.6.1957, s.1; 11.6.1957, s.1

²⁶ Elazığ Gazetesi, 9.7.1956, s.1-3.

²⁷ Uluova Gazetesi, 2.1.1954, s.1.

tarihinde partisinden istifa etmiştir. Mart 1954 tarihinde Akseki kazasına bağlı Çatlı Çukur köyündeki CHP ocağı başkan ve idare heyetiyle birlikte 38 kişi partilerinden istifa ederek Demokrat Partiye geçmişlerdir. CHP İçme bucağı ocak başkanlığından iki kişi²⁸ ve Nisan ayı içinde Peltek Köyü CHP Ocak Başkanı Mehmet Özdemir partisinden istifa ederek DP'ye geçmiştir. Yine Nisan ayı içinde Mürü Köyü Köylü Partisi Ocak Başkanı Yasin D. Kürdemlik Dereboğa Köyü CHP Ocak Başkanı Ömer Arslan, Hersenk Köyü CHP Ocak Başkanı İhsan Doğan, Şüşnaz Köyü CHP Ocak Başkanı Aslan Bağlı partilerinden istifa edip Demokrat Partiye geçmişlerdir. 28 Nisan 1954 tarihinde 1 bucak 6 ocak başkanı CHP'den istifa ederek DP'ye katılmışlardır.²⁹ Eylül 1956 tarihinde Nekerek Köyünden 108 kişi CHP'den istifa ederek DP'ye geçmiştir. Kasım 1956 tarihinde Karakoçan Cebur köyünde 64 kişi CHP'den istifa edip DP geçmiştir. Kasım 1956 tarihinde Elazığ'ın Sivrice ilçesinden 71 kişi Demokrat Partiden istifa edip Hürriyet Partisine geçmiştir. HP'ye geçen bu şahısların isimleri de Yeni Harput Gazetesinde yayınlanmıştır. Yine Kasım ayında Caferi ve Hal köyünden 51 kişi, Keban'ın merkez ve ilçelerinde 74 kişi, Avşan'dan 230 kişi DP'den istifa etmiştir. DP Sivrice ilçe kurulu toptan istifa etmiştir. Baskil DP ilçe başkanı DP'den istifa edip Hürriyet Partisine geçmiştir. Palu ilçesinden 47 kişi DP'den HP'ye geçmiştir.³⁰ Şubat 1957 tarihinde Maden Hürriyet Partisi başkanı Ekrem Ozan partisinden istifa etmiş, Karakoçan'ın farklı köylerinden 484 kişi CHP'den istifa etmiş Demokrat Parti'ye geçmiştir. Mart 1957 tarihinde DP İzoli Bucak Başkanı DP'den istifa edip Hürriyet Partisine geçmiştir. Mayıs 1957 tarihinde Dere Boğaz köylüleri CHP'den istifa edip DP'ye geçmiştir.³¹

1957 milletvekilleri seçimleri sürecinde partiler arası istifalar artmıştır. Bu süreçte özellikle Hürriyet ve CHP'den Demokrat Partiye geçişler görülmüştür. Ağustos ayında Haseli Köyünde CHP ve Hürriyet Partisinden 165 kişi, Sivrice, Carik köyünden 24 kişi, Tilek Köyünden 48 kişi, İçme Ocak Başkanı istifa edip DP'ye geçmiş, Eylül ayında Hürriyet Partisinde pek çok kişi Demokrat Partiye geçmiştir. Örneğin Çorçuk köyünden 46 kişi

²⁸ Elazığ Gazetesi, 13.2.1954, s.1.; 16.2.1954, s.1.; 13.3.1954, s.2.; 8.4.1954, s.1-2.

²⁹ Elazığ Gazetesi, 20.4.1954, s.1.; 22.4.1954, s.1.; 17.4.1954, s.1.; 16.4.1954, s.1-2.; 28.4.1954, s.1.

³⁰ Uluova Gazetesi, 4.9.1956, s.1.; Elazığ Gazetesi, 28.11.1956, s.1.; Yeni Harput Gazetesi, 26.11.1956, s.1; 17.11.1956, s.1; 28.11.1956, s.1; 20.11.1956, s.1; 16.11.1956, s.1.; 29.11.1956, s.1

³¹ Elazığ Gazetesi, 27.2.1957, s.1.; Uluova Gazetesi, 14.2.1957, s.1.; Yeni Harput Gazetesi, 20.3.1957, s.1; Uluova Gazetesi, 25.5.1957, s.1.

Hürriyet Partisinden, Karakoç Nahiyesinin Pafikan köyünden 42 kişi CHP'den Palu'nun Hamil köyünden 135 kişi, Balan köyü Hürriyet Partisi Ocak Başkanı, Tilk Köyünde 67 kişi Hürriyet Partisinden istifa edip DP'ye geçmiştir. Ekim ayında ise Bizmişen köyünden Hürriyet Partili 32 kişi, Kavak köyünden 20 CHP'li,³² Demokrat Parti milletvekillerinden Suphi Ergene ve Selahattin Toker partilerinden istifa edip Hürriyet Partisine geçmişlerdir. Ekim 1957 tarihinde Palu'nun Abasan köyünden 42 kişi, Buban köyünden 46 kişi, Argat köyünden 75 kişi Tarhana köyünden 162 kişi, Sağune köyünden 144 kişi Maheman köyünden 152 kişi³³ DP'den istifa edip HP'ye geçmiştir.

Genel ve Yerel Seçim Süreçleri

Türkiye'de 2 Mayıs 1954 tarihinde TBMM genel seçim kararı almıştır. Bu tarihten sonra tüm Türkiye'de olduğu gibi Elazığ'da da seçime yönelik bir hareketlilik başlamıştır. Demokrat Parti 1954 yılında il kongresi yapmayarak mevcut yönetimle seçime girmek kararı almıştır. CHP ise Mart ayında bir ay içinde il ve ilçe kongrelerini yapmayı planlamıştır. Mart ayında CHP genel merkezden gönderilen bir telgrafla askerlik mesleğinden istifa eden Albay Celal Dora'nın Elazığ'dan milletvekili adayı gösterileceği bildirilmiştir.³⁴ 1954 Şubat ayında Elazığ Gazetesinin manşetinde General Hüsnü Göktuğ'un 1954 seçimlerinde DP saflarında girmesini isteyen bir haber yayınlanmıştır. Habere göre birçok vatandaş Elazığ gazetesinin matbaasına gelerek binlerce imzadan oluşan bir telgrafı Hüsnü Göktuğ'a göndermiş ve DP'ye geçmesini istemişlerdir. General Göktuğ'un DP'ye katılması için Elazığ gazetesinde günlerce haberler yapılmıştır. Bu gelişmeler üzerine Göktuğ, Mart 1954 tarihinde Demokrat Parti'ye katılmış ve 11 Mart 1954 tarihinde dört vekil ile birlikte Elazığ'a gelerek seçim çalışmalarına başlamıştır.³⁵ 23 Mart 1954 tarihinde başbakan yardımcısı ve devlet bakanı Celal Yardımcı çeşitli temaslarda bulunmak ve seçimde Demokrat Parti lehinde propaganda yapmak amacıyla Elazığ'a gelmiştir.³⁶ Hüsnü Göktuğ ile birlikte Ankara avukatlarından Elazığ'lı Selahattin Toker'de Demokrat Parti'ye geçmiş, ardından Elazığ'a gelerek deneme

³² Uluova Gazetesi, 13.8.1957, s.1.; 15.8.1957, s.1.; 6.8.1957, s.1.; Elazığ Gazetesi, 1.10.1957, s.1; Uluova Gazetesi, 7.9.1957, s.1.; 10.9.1957, s.1.; 14.9.1957, s.1.; 19.9.1957, s.1.; 21.9.1957, s.1.; 2.10.1957, s.1.; 12.10.1957, s.1.

³³ Yeni Harput Gazetesi, 3.10.1957, s.1; 5.10.1957, s.1; 11.10.1957, s.1; 14.10.1957, s.1; 16.10.1957, s.1

³⁴ Turan Gazetesi, 8.2.1954, s.1. ; 4.3.1954, s.1.

³⁵ Elazığ Gazetesi, 18.2.1954, s.1. ; 12.3.1954, s.1.

³⁶ Uluova Gazetesi, 24.3.1954, s.1

seçimlerine girmiştir.³⁷ 28 Mart 1954 tarihinde 1954 milletvekili genel seçimleri için milletvekili aday deneme seçimleri yapılmış ve DP'den Şevki Yazman (464), Ömer Sanaç (468), Suphi Ergene (336), Selahattin Toker (295) seçimi kazanmışlardır.³⁸ Nisan 1954 tarihinde DP Elazığ'da seçim faaliyetlerini yürütmek için propaganda, sandık kurulları ve neşriyat komitelerini kurmuştur.³⁹

Demokrat Parti 1954 milletvekili seçimlerinde deneme adayları olarak seçilen Şevki Yazman, Suphi Ergene, Ömer Sanaç, Selahattin Toker ve Hüsnü Göktuğ Ankara'da genel merkeze giderek Elazığ'ın DP adayları oldukları kesinleşmiştir. CHP'nin adayları İ.Hakkı Talay, Abdurahman Daniş, Fahri Karakaya ve Kemal Zeki Gençosman olmuştur. Celal Dora ise genel merkezden Elazığ'da aday gösterilmiştir. Türkiye Köylü Partisi adayları Sadık Erzen, Emekli Yarbay Salih Güner, Yensur Bulduk, Celal Ertem, Av. Aziz Şenkan olmuştur. CMP adayları ise yüzbaşılıktan ayrılma Tarık Sağman, Emekli Ağır Ceza Reisi Halit Tunceral, Emekli Öğretmen Süleyman Onur, Fikret Memişoğlu, Yasin Göğüş olmuştur.⁴⁰

Mart 1954 tarihinde DP il teşkilatı Mollakendi bucağından halk toplantısı tertip etmiştir. Toplantıda konuşmacılar; DP iktidarına imkân sağlayan köylü halkı olduğunu, muhalefetin DP'nin yolunu kesmeye çalıştığını, DP'nin halkın desteğiyle yoluna devam edeceğini belirtmişlerdir. Toplantıda Av. Dursun Çolak'ın köylü zenginleşirse şehirli de zengin olur sözleri halktan alkış almıştır. Toplantıdan sonra DP heyeti 18 köyden gelen temsilcilerle ayrı bir toplantı yapmışlardır. 3 Nisan 1954 tarihinde DP Elazığ Teşkilatı seçim faaliyetleri için seçim komiteleri kurulmuştur. Bu komite propaganda, sandık kurulu ve neşriyat işleriyle meşgul olacaktır.⁴¹ DP'nin adayları 16 Nisan 1954 tarihinde 14 Nisan Meydanında bir miting gerçekleştirmişlerdir.⁴² Mitingde başta DP il başkanı Oğuz Karazaim olmak üzere milletvekilli adayları konuşmalar yaparak halkın desteğini kazanmaya çalışmışlardır. DP 17-18 Nisan'da Elazığ'ın Maden ve Guleman ilçelerinde birer miting 19 Nisan'da Palu ve Karakoçan'da açık hava toplantısı gerçekleştirmiştir.⁴³

³⁷ Turan Gazetesi, 5.3.1954, s.1.

³⁸ Uluova Gazetesi, 30.3.1954, s.1; Elazığ Gazetesi, 29.3.1954, s.2.

³⁹ Uluova Gazetesi, 2.4.1954, s.1.

⁴⁰ Elazığ Gazetesi, 8.4.1954, s.1-2. ; Turan Gazetesi, 29.3.1954, s.1. ; 13.4.1954, s.1.

⁴¹ Elazığ Gazetesi, 1.1.1954, s.1.: 3.4.1954, s.1-2.

⁴² Uluova Gazetesi, 17.4.1954, s.1.

⁴³ Turan Gazetesi, 17.4.1954, s.1.; 20.4.1954, s.1.

Türkiye Köylü Partisi Genel Başkanı Dr. Cemzi Türk, 14 Nisan 1954 tarihinde seçim çalışmaları çerçevesinde Elazığ'a gelerek parti çalışmalarını takip etmiş ve 14 Mayıs Meydanında halka hitaben bir konuşma yapmıştır.⁴⁴ 19 Nisan'da CHP Elazığ 14 Mayıs meydanında bir miting gerçekleştirmiş ve il başkanı Nazım Öztürk bir konuşma yapmıştır.⁴⁵ 23 Nisan 1954 tarihinde Elazığ merkezde ve Baskil ilçesinde Demokrat Parti tarafından iki miting yapılmıştır. Bu mitinglere civar köylerden halk yoğun bir katılım göstermiş ve konuşmacılar Demokrat Partinin icraatlarını anlatarak muhalefete yüklenmişlerdir.⁴⁶ Aynı gün CHP Palu'da miting yaparken CMP ise Maden'de sabah ve öğleden sonra iki ayrı mitin gerçekleştirmiştir.⁴⁷ Demokrat Parti ve CHP 28 Nisan'da iki büyük miting daha yaparak seçim propagandasını bitirmişlerdir. CMP seçim çalışmaları çerçevesinde adaylarıyla birlikte köyleri dolaşarak halkla direk temas sağlamaya çalışmışlardır.⁴⁸

2 Mayıs 1954 tarihinde yapılan seçimleri Türkiye genelinde % 58,42 oy alan Demokrat Parti kazanırken %35,11 oy alan CHP ise seçimin en çok kaybedeni olmuştur.⁴⁹ Demokrat Parti, 503 milletvekilini Türkiye Büyük Millet Meclisine kazandırırken Cumhuriyet Halk Partisi ise meclise ancak 31 milletvekili sokabilmiştir.⁵⁰ Elazığ'daki seçimde DP adayları Selahattin Toker 50825 oy alırken Hüsnü Göktuğ 50586, Ömer Sanaç 49327, Şevki Yazman 48794, Suphi Ergene ise 48636 oy almıştır. CHP'de ise Celal Dora CHP adına en yüksek oyu alması rağmen 33975'te kalmıştır. Buna göre Elazığ'daki seçimleri büyük bir farkla Demokrat Parti kazanmış ve beş milletvekili çıkarmıştır. Bu milletvekilleri Ömer Sanaç, Hüsnü Göktuğ, Suphi Ergene, Şevki Yılmaz, Selahattin Toker'dir. 7 Kasım 1954 tarihinde muhtar seçimleri yapılmıştır. Bu seçimde on mahallede Demokrat Parti, bir mahallede CHP ve bir mahalle ise bağımsız kazanmıştır.⁵¹

⁴⁴ Uluova Gazetesi, 16.4.1954, s.1.

⁴⁵ Turan Gazetesi, 20.4.1954, s.1.

⁴⁶ Elazığ Gazetesi, 24.4.1954, s.1-2

⁴⁷ Uluova Gazetesi, 24.4.1954, s.1.

⁴⁸ Turan Gazetesi, 28.4.1954, s.1.; 15.4.1954, s.1.

⁴⁹ Hüseyin Şeyhanlıoğlu, **Türk Siyasal Muhafazakârlığının Kurumsallaşması ve Demokrat Parti**, Kadim Yayınları, Ankara, 2011 s.229.

⁵⁰ Fatma Alev Atayakul, "Türkiye'de Demokrat Parti Döneminde Genel Seçimler (1950-1954-1957)", (**Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007), s.229.

⁵¹ Elazığ Gazetesi, 12.5.1954, s.1-2. ; Turan Gazetesi, 5.5.1954, s.1. ; 9.11.1954, s.1.

1955 Belediye Seçimleri önce 26 Haziran olarak kararlaştırılırken daha sonra 13 Kasım pazar günü yapılması kararlaştırılmıştır.⁵² Belediye seçimlerine Türkiye Köylü Partisi ve Cumhuriyetçi Millet Partisi katılmama kararı almışlardır. Turan Gazetesinin Ağustos 1955 tarihindeki haberde ise seçime CHP ve CMP'nin katılmayacağı sadece DP ve Köylü Partisinin katılacağı belirtilmiştir.⁵³ Fakat seçime Demokrat Parti ve bağımsız adaylar katılmıştır. 1 Eylül 1955 tarihinde Demokrat Parti Elazığ'da yerel seçimlerde aday belirleme yoklaması gerçekleştirmiş ve 120 delegenin yaptığı yoklamada DP adaylıklarını Tahir Küçükkel, Ziya Kuli, Ahmet Günay, Hamit Öner, Ahmet Bulut kazanmıştır.⁵⁴ Yerel seçim çerçevesinde Demokrat Parti Elazığ merkez ve kazalarında milletvekilleri ve il örgütü olarak halk toplantıları tertiplemiş ve Demokrat Partinin icraatlarını anlatmışlardır. Bu yönde 9 Kasım'da Elazığ 14 Mayıs meydanında bir miting düzenlemiştir.⁵⁵ Elazığ'daki belediye seçimleri çalışmalarından sonra 13 Kasım'da yerel seçimler yapılmış ve seçimi Demokrat Parti tam liste olarak kazanmıştır.⁵⁶ Yerel seçimde DP 67.151 oy alırken Bağımsızlar 61.561 oy almışlardır.⁵⁷ Seçime katılım orana %30 civarında olmuştur.⁵⁸ Seçimden sonra toplanan yeni belediye encümenleri Elazığ Belediye Başkanlığına Mustafa İspir'i seçmişlerdir.⁵⁹

Elazığ Gazetesinde köşe yazarı Hadi Koçdemir, 29 Aralık 1955 tarihindeki yazısında Demokrat Partinin son dönemde taşra teşkilatlarına fazla önem vermediğini, belediyenin hizmetleri aksattığını, seçim dönemindeki gösterilen hassasiyetin seçimden sonra durgunlaştığını, halkın desteğinin ilelebet devam edeceğini düşünüldüğünü ama bu şekilde devam ederse halkın desteğini çekeceğini belirtmiştir.⁶⁰ Mart 1956 tarihinde başta Osman Bölükbaşı olmak üzere diğer muhalefet partileri Elazığ'da mitingler düzenleyerek Demokrat Parti'yi tenkit eden konuşmalar yapmaları üzerine 30 Mart tarihinde 14 Mayıs meydanında Demokrat Parti Elazığ'da büyük bir miting tertip etmiştir.⁶¹ Elazığ milletvekillerinin de katıldığı miting gibi

⁵² Demokrat Elazığ Gazetesi, 20.11.1954, s.1. ; Elazığ Gazetesi, 5.3.1955, s.1.

⁵³ Turan Gazetesi, 19.8.1954, s.1.; 16.8.1955, s.1.

⁵⁴ Elazığ Gazetesi, 2.9.1955, s.1.

⁵⁵ Turan Gazetesi, 08.11.1955, s.1.; Elazığ Gazetesi, 9.11.1955, s.1.

⁵⁶ Elazığ Gazetesi, 14.11.1955, s.1.

⁵⁷ Yeni Harput Gazetesi, 15.11.1955, s.1.

⁵⁸ Turan Gazetesi, 14.11.1955, s.1.

⁵⁹ Elazığ Gazetesi, 16.11.1955, s.1.

⁶⁰ Elazığ Gazetesi, 29.12.1955, s.1-2.

⁶¹ Yeni Harput Gazetesi, 29.3.1956, s.1.; Uluova Gazetesi, 31.3.1956, s.1.

toplantıda Demokrat Parti civar kazaları da dâhil ederek bir güç gösterisi yapmıştır. Mitingde konuşmacı olarak Demokrat Parti genel merkezinden Çalışma Bakanı Mümtaz Tarhan ve eski Eğitim Bakanı ve DP genel kurul azası Tevfik İleri vazifelendirilmiştir. 30 Mart tarihinde yapılan mitingde Mümtaz Tarhan yaptığı konuşmada; Elazığ'a 500 işçi evi, bir işçi hastanesi ve bir iş hanı yapılacağını söylemiştir.⁶²

Demokrat Parti Elazığ'da 1956 yılı sonlarında bazı ayrılımlarla gündeme gelmiş ve kan kaybetmiştir. Ekim 1956 tarihinde DP eski il başkanı Oğuz Karazaim, eski belediye başkanı Atik Erbaş ve belediye meclis üyesi (ki aynı zamanda Yeni Harput Gazetesinin sahibidir) Av.Dursun Çolakoğlu haysiyet divanına sevk edildikleri için Demokrat Partiden ayrılmışlardır. Kasım 1956 tarihinde ise DP Elazığ milletvekili Suphi Ergene partisinden istifa etmiştir. Kasım ayında başta Suphi Ergene olmak üzere, DP eski il başkanı Oğuz Karazaim, eski belediye başkanı Atik Erbaş ve belediye meclis üyesi Av.Dursun Çolakoğlu gibi birçok kişi Hürriyet Partisine geçmişlerdir. Hürriyet Partisine geçenler arasında DP meclis üyeleri, birçok avukat, tüccar, mühendis, mali müşavir, DP İçme bucak başkanı, eski Balıbey Bucak Başkanı ve Sarıkamış Bucak Başkanı gibi birçok isim bulunmaktadır.⁶³

1957 seçimlerinin 27 Ekim tarihinde yapılmasına karar verilmiştir. Bu tarihten itibaren tüm Türkiye'de olduğu gibi Elazığ'da da seçim hareketliliği yaşanmıştır. Bu süreçte ilk gündeme gelenlerden birisi Elazığ Milletvekili Hüsnü Göktuğ ile ilgili 1957 seçimlerine aday olmayacağı dedikodusu olmuştur. Hüsnü Göktuğ bu yöndeki haberlerin doğru olmadığını ve tekrar aday olacağını belirtmiştir. Hüsnü Göktuğ'u destekleme mahiyetinde Eylül ayında birçok ilçe ve bucaktan halk ziyaretlerde bulunarak kendisini desteklediklerini göstermişlerdir. Bu yönde 29 Eylül tarihinde 40 civarında ocak başkanı Hüsnü Göktuğ'u ziyaret ederek arkasında olduklarını belirtmişlerdir.⁶⁴ 1957 seçimlerinde Elazığ'da aday yoklaması Eylül ayında yapılmıştır. Bu yoklamaya göre CHP adına Emekli General Hakkı Talay, Av. Mustafa Altun Doğan, Nazım Öztürk ve Hürrem Müftügül seçilmişlerdir. Diğer muhalefet partisi olan Hürriyet Partisinden ise Selahattin Toker, Haşim Karacımsit, Abdullah Ekmen, Suphi Ergene ve Dursun Çolakoğlu seçilmiştir.⁶⁵ Ekim ayında partilerin milletvekili adayları

⁶² Elazığ Gazetesi, 29.3.1956, s.1.; 16.3.1956, s.1.; 31.3.1956, s.1.

⁶³ Yeni Harput Gazetesi, 27.10.1956, s.1. ; 9.11.1956, s.1. ; 14.11.1956, s.1.

⁶⁴ Elazığ Gazetesi, 28.9.1957, s.1.; 29.9.1957, s.1

⁶⁵ Elazığ Gazetesi, 1.10.1957, s.1.

belli olmuştur. Bu göre Hüsnü Göktuğ DP genel merkezi tarafından Maraş'ta aday olarak gösterilirken DP'nin Elazığ adayları; Ömer Sanaç, Şevki Yazman, Rasim Küçükkel, Rasim Giray, Bedri Ağel, ve Genel merkezden gösterilen Necati Aras'tır. CHP'nin adayları; Hürrem Müftügil, İ.Hakkı Talay, Fahri Karakaya, Nazım Öztürk, Mustafa Altundoğan ve Genel Merkezden gösterilen Celal Dora'dır. Hürriyet Partisi Selahattin Toket, Suphi Ergene, Dursun Çolakoğlu, Haşim Karacimşit, Abdullah Ekmen ve Genel Merkezden gösterilen Mustafa İkinci'den oluşmaktadır.⁶⁶ CMP'den ise Salim Hazerdağı, Fikret Memişoğlu, İhsan Tipigil ve Hayati Ekşi'dir.⁶⁷

Demokrat Parti seçim propagandası çerçevesinde genel merkezden getirttiği 20 bin broşürü Elazığ'da dağıtmıştır. Bu broşürlerde Demokrat Parti döneminde imar ve kalkınma faaliyetleri resimlerle desteklenip anlatılmıştır.⁶⁸ Seçim propaganda çalışmaları kapsamında Hürriyet Partisi 8 Ekim'de 14 Mayıs meydanında, 11 Ekim'de Palu'da, 18 Ekim'de Baskil'de, 20 Ekim'de Maden'de birer miting düzenlemiştir. Bu mitinglerde Milletvekili adayları konuşmalar yaparak DP iktidarını eleştirmişlerdir.⁶⁹ CHP 10 Ekim'de bir miting gerçekleştirmiştir. CHP adayı Celal Dora bir konuşma yaparak iktidarı tenkit etmiştir.

DP 16 Ekim'de Karakoçan'da bir miting düzenlemiştir. Başbakan Adnan Menderes, 18 Ekim 1957 tarihinde hem açılışlar yapmak hem de seçim çalışmaları çerçevesinde temaslarda bulunmak üzere Elazığ'a gelmiştir.⁷⁰ Bu ziyaret sırasında Elazığ Hidroelektrik santralının açılışı hem de Elazığ Et Kombinasyonunun temel atma törenine katılmış ve halka hitaben bir konuşma yapmıştır.⁷¹ DP 19 Ekim'de Maden'de, 23 Ekim'de 14 Mayıs meydanında miting düzenlemiştir.⁷² Seçim süreci boyunca DP, CHP, CMP ve Hürriyet Partisi gerek şehir merkezinde gerekse ilçelerde birçok halk toplantısı ve miting düzenlemişlerdir. CHP son mitingini Elazığ 14 Mayıs meydanında gerçekleştirmiştir. Bu mitinge milletvekili adayları Celal Dora, Nazım Öztürk, Dursun Sayın ve il başkanı Hürrem Faik Müftigil katılmış ve iktidarı eleştirmişlerdir. Demokrat Parti ise son mitingini CHP'den bir gün

⁶⁶ Yeni Harput Gazetesi, 1.10.1957, s.1

⁶⁷ Elazığ Gazetesi, 11.10.1957, s.1-3.

⁶⁸ Turan Gazetesi, 9.10.1957, s.1.

⁶⁹ Yeni Harput Gazetesi, 11.10.1957,s.1.; 12.10.1957, s.1; 20.10.1957, s.1 22.10.1957, s.1.; 8.10.1957, s.1

⁷⁰ Uluova Gazetesi, 16.10.1957, s.1. ; 19.10.1957, s.1.

⁷¹ Turan Gazetesi, 18.10.1957, s.1.

⁷² Uluova Gazetesi, 20.10.1957, s.1.; 23.10.1957, s.1.

sonra aynı meydana gerçekleştirmiş ve milletvekili adaylarından Şevki Yazman, Ömer Sanaç, Bedri Ağel, Rasim Küçükkel ve Cemil Serdengeçti çeşitli konuşmalar yapmışlardır. DP'den bir gün sonra Hürriyet ve CMP Partileri de birer miting düzenleyerek seçim propaganda çalışmalarını tamamlamışlardır.⁷³ 27 Ekim 1957 yılında yapılan seçimi Elazığ'da CHP kazanarak 6 milletvekili çıkarırken Demokrat Parti seçimi kaybetmiştir.⁷⁴

Elazığ - Ankara Arası Siyasi Ziyaretler

Demokrat Parti döneminde Elazığ'a cumhurbaşkanı, başbakan ve bakan düzeyinde birçok ziyaret gerçekleştirilmiştir. Ziyaretlerin bir kısmı siyasi parti çalışmaları ile ilgiliyken bir kısmı ise açılışlar ve inceleme gezileri şeklinde olmuştur. Bu kapsamda 23 Mart 1954 tarihinde başbakan yardımcısı ve devlet bakanı Celal Yardımcı çeşitli temaslarda bulunmak amacıyla Elazığ'a gelmiştir. DP il binasında toplantı yaptıktan sonra dışarıda bekleyen halka hitaben bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında "*Muhalefetin 27 senedir halkla kucaklaşmadığını, halkla konuşmadıklarını, sıcak yataklarından kalkmadıklarını ama Demokrat Parti olarak kendilerinin sürekli olarak halka konuşma ihtiyacı hissettiklerini uçak bulurlarsa uçakla geleceklerini olmazsa otomobil o da olmazsa hayvan sırtında olsa da yine geleceklerini*" anlatmıştır.⁷⁵ Devlet Bakanı Osman Kapanı 30 Temmuz 1954 tarihinde beraberinde Toprak ve İskân Genel Müdürü Necati Turgay ile birlikte Elazığ'a bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Ziyaret çerçevesinde halkın tapu ve toprak dağıtım konuları konuşulmuştur.⁷⁶

25 Eylül 1954 tarihinde Başbakan Adnan Menderes ile beraberindeki heyet Elazığ'a bir ziyaret gerçekleştirmişlerdir. Heyette Başbakanın dışında Devlet Bakanı Mükerrerem Sarol, Dışişleri Bakanı Fuad Köprülü, Bayındırlık Bakanı Kemal Zeytinoğlu, Maliye Bakanı Hasan Polatkan, milletvekilleri ve gazeteciler bulunmuştur.⁷⁷ Menderes ziyaret kapsamında halka hitaben yaptığı konuşmasında "*Elazığ'a 8-9 vilayet dolaşarak geldiğini, halkın kendi işleriyle meşgul olduğunu, şimdiye kadar birçok yerin ihmal edildiğini, bu yerlerin hızlı bir şekilde refaha kavuştuklarını, Elazığ'ın yakında ihya olacağını, İplik fabrikası, Makarna, Bitkisel Yağ fabrikaları, hidroelektrik tesisler, sulama işleri, çimento fabrikası ve ilkbaharda temeli atılacak olan şeker fabrikasıyla Elazığlıların refah seviyelerinin yükseleceğini, Doğu*

⁷³ Turan Gazetesi, 21.10.1957, s.1. ; 23.10.1957, s.1. ; 23.10.1957, s.1.

⁷⁴ Uluova Gazetesi, 29.10.1957, s.1.; Turan Gazetesi, 28.10.1957, s.1.

⁷⁵ Elazığ Gazetesi, 25.3.1954, s.2.

⁷⁶ Turan Gazetesi, 30.7.1954, s.1.; Elazığ Gazetesi, 31.7.1954, s.1.

⁷⁷ Turan Gazetesi, 27.9.1954, s.1.

Üniversitesinin de Amerika maddi yardımıyla kısa zaman sonra kurulacağını” belirtmiştir. Menderes 100 yataklı askeri hastanenin temelini attıktan sonra Elazığ’dan ayrılmıştır.⁷⁸ Ekim 1954’te Elazığ’ın dört milletvekili olan Suphi Ergene, Şevki Yazman, Ömer Sanaç ve Hüsnü Göktuğ Elazığ’a gelerek seçim bölgelerinde incelemelerde bulunmuşlardır. Kasım 1954 tarihinde TBMM Başkanı Refik Koraltan ve İçişleri Bakanı Namık Gedik beraberindeki heyet ile birlikte Elazığ’ı ziyaret etmişlerdir.⁷⁹

25 Ekim 1955 tarihinde Başbakan Adnan Menderes Elazığ’a bir ziyaret daha gerçekleştirmiştir. Menderes ile birlikte TBMM Başkanı Refik Koraltan, Bayındırlık Bakanı Kemal Zeytinoglu ve Münakalat Bakanı Muammer Çavuşoglu’nun da katıldığı ziyarette Elazığ Çimento Fabrikasının temel atma ve Elazığ İplik-Dokuma Fabrikasının açılış törenleri gerçekleştirilmiştir.⁸⁰ 5 Mart 1955 tarihinde Sağlık Bakanı Behçet Uz Elazığ’a bir ziyaret gerçekleştirerek Elazığ Akliye hastanesi ve Kuduz hastanesinde incelemelerde bulunmuştur.⁸¹ Demokrat Parti milletvekillerinden Hüsnü Göktuğ, Ömer Sanaç, Şevki Yazman ve Suphi Ergene Nisan 1955 tarihinde bir hafta boyunca Elazığ’da seçim bölgelerinde çalışmalar yaptıktan sonra tekrar Ankara’ya dönmüşlerdir. 24 Haziran 1955 tarihinde Sağlık Bakanı Behçet Uz Elazığ’da bazı temaslarda bulunduktan sonra Akliye Hastanesi başhekimisi, Elazığ ve Tunceli milletvekilleriyle Tunceli’ye geçmişlerdir.⁸² 25 Temmuz 1955 tarihinde Milli Savunma Bakanı Ethem Menderes Erzincan’daki temaslارının ardından Elazığ’a bir ziyaret gerçekleştirmiştir.⁸³ CHP Genel Merkez Sekreteri Kasım Gülek Erzurum’dan uçakla Elazığ’a gelmiş ve Elazığ havaalanında partililer tarafından karşılandıktan sonra yine uçakla İstanbul’a gitmiştir.⁸⁴

Şubat 1956 tarihinde Palu Belediye başkanı Yusuf Ulucan’ın başkanlığında bir heyet Palu’nun sıkıntılarını dile getirmek için Ankara’ya gitmiştir. Bu ziyaret çerçevesinde bölge vekilleriyle görüşen heyet İçişleri Bakanlığından Palu’nun içme suyu ve elektrik projesi ihalesinin yapılmak üzere olduğu sözü alınmış, ilçenin mezbaha ve kanalizasyon işlerinde

⁷⁸ Elazığ Gazetesi, 27.9.1954, s.1-3.

⁷⁹ Elazığ Gazetesi, 19.10.1954, s.1.; Demokrat Elazığ Gazetesi, 2.12.1954, s.1.

⁸⁰ Turan Gazetesi, 25.10.1955, s.1.

⁸¹ Uluova Gazetesi, 5.3.1955, s.1.; Turan Gazetesi, 7.3.1954, s.1.; Elazığ Gazetesi, 5.3.1955, s.1.

⁸² Elazığ Gazetesi, 22.4.1955, s.1.; 24.6.1955, s.1.

⁸³ Yeni Harput Gazetesi, 26.7.1955, s.1.Uluova Gazetesi, 26.7.1955, s.1.

⁸⁴ Turan Gazetesi, 27.8.1955, s.1.

kullanılmak üzere fondan yardım yapılacağı sözü verildiğini, Murat suyu üzerinde bir köprünün yapılması ihalesi için Bayındırlık bakanlığından söz alındığı, yarım kalan ortaokul inşaatının bitirilmesi için 25 bin lira ödenek temin edildiği, ilçe sağlık merkezinin biran önce bitirilmesine çalışacağı, memur evleri konusunun hal olunduğu bunun için 100 bin lira ödenek alındığını, Askerlik dairesi, Orman idaresi, tekel idare binaları ve postane binasının yapılmasının 1956 yılı programına dâhil edildiğini belirtmiştir.⁸⁵ Mart 1956 tarihinde Elazığ belediye başkanı Mustafa İspir ve beraberinde heyet Ankara'da Elazığ'ın sıkıntılarını dile getirmek gayesiyle bir ziyaret gerçekleştirmişlerdir. Bu ziyaretten 3 ay sonra Ankara'ya ikinci bir ziyaret gerçekleştiren Mustafa İspir, Ankara'da mevcut belediye binasının yıkılıp yerine yeni bir iş hanı inşa edilmesi, 1956 yılı içinde Göksu santralının faaliyeti geçmesinden dolayı şehir şebekesinin biran evvel yapılması konularını ilgili yetkililere ileteceğini belirtmiştir.⁸⁶ Çalışma Bakanı Mümtaz Tarhan ve eski Eğitim Bakanı ve DP genel kurul azası Tefvik İleri DP mitingine katılmak için Mart 1956 tarihinde Elazığ'a gelmişlerdir.⁸⁷

CMP lideri Osman Bölükbaşı 15 Mart 1956 tarihinde Elazığ'a bir ziyaret gerçekleştirmiştir.⁸⁸ Bölükbaşı iki üç gün kaldığı Elazığ'da partisiyle ilgili çeşitli çalışmalar yaptıktan sonra 14 Mayıs Meydanında bir halk toplantısı yapmıştır.⁸⁹ Aynı tarihte DP milletvekilleri Şevki Yazman, Hüsnü Göktuğ ve Suphi Ergene Elazığ'a gelerek parti çalışmalarına katılmışlardır. Ziraat Bakanı Esat Budakoğlu, Nisan 1956 tarihinde Elazığ bir ziyaret gerçekleştiren çeşitli temaslarda bulunmuştur. 1 Ekim 1956 tarihinde Cumhurbaşkanı Celal Bayar ve Başbakan Adnan Menderes, şeker fabrikasının açılışı nedeniyle Elazığ'a gelmişlerdir.⁹⁰ Mart 1957 tarihinde bakanlardan Celal Yardımcı ve Mümtaz Tarhan DP Elazığ il kongresi münasebetiyle Elazığ'a gelmişlerdir.⁹¹

Ocak 1957 tarihinde Elazığ Valisi Vefik Kitapçgil, Elazığ'ın ihtiyaçlarını temin için temaslarda bulunmak üzere Ankara'ya gitmiştir. Kitapçgil, Elazığ ile ilgili hazırladığı raporları Cumhurbaşkanı, Başbakan ve ilgili bakanlara ileteceğini belirtmiştir.⁹² Kitapçgil, şehrin elektrik,

⁸⁵ Elazığ Gazetesi, 18.2.1956, s.1-3.

⁸⁶ Elazığ Gazetesi, 7.3.1956, s.1.; 13.6.1956, s.1-3.

⁸⁷ Turan Gazetesi, 29.3.1956, s.1.

⁸⁸ Uluova Gazetesi, 16.2.1954, s.1.; Elazığ Gazetesi, 14.3.1956, s.1-3.

⁸⁹ Turan Gazetesi, 17.3.1956, s.1.

⁹⁰ Elazığ Gazetesi, 14.3.1956, s.1-3. ; 21.4.1956, s.1. ; 1.10.1956, s.1.

⁹¹ Elazığ Gazetesi, 28.3.1957, s.1.

⁹² Uluova Gazetesi, 22.1.1957, s.1.

kanalizasyon, yeni bir ortaokulun açılması, köy ve kaza sulama ve içme suları temini, eksikleri olan ilkokulların tamamlanması, et ve balık kurumunun bir şubesinin açılması, işçi sigortalarının yapacağı evlerin biran evvel bitirilmesi, bakır işletmelerinin çıkardığı bakırlardan Elazığ'ın istifade edilmesinin sağlanması, ödeneklerin artması, Gölcük ve Harput'ta turizm konusu üzerinde çalışılması, Elazığ'da büyük bir iş hanının yapılması konularını gündeme getireceğini belirtmiştir.⁹³ Elazığ Valisi Vefik kitapçıgil, Ankara dönüşü basına yaptığı açıklamada, Ankara'da yaptığı temaslarda verimli neticelerle döndüğünü, elektrik meselesi için mütaahhite ödenek çıkarıldığını, şehir merkezi ve Karakoçan'da iki okul yapılacağını, kanalizasyon meselesini biran önce bitirilmesi için söz verildiğini, bugünkü belediye binasını içine alan büyük çapta bir iş hanının işçi sigortalıları kurumu ve belediye ile müşterek yapacağını, Elazığ'ın turistik bölge içine alındığını ve Harput'taki tarihi eserlerin onarılacağını belirtmiştir.⁹⁴

22 Eylül 1957 tarihinde İsmet İnönü Elazığ'a bir ziyaret gerçekleştirmiştir.⁹⁵ Havaalanında karşılanan İnönü kalabalık bir partili ile birlikte şehir merkezine gelmiş ve akabinde Gölcük Sinemasında bir konuşma yapmıştır. İnönü Elazığ'daki siyasi partileri gezmiş ve Hürriyet Partisi ziyaretinde "sizin kazanacağınız milletvekilliğini de kendimizden saymaktayız" demiştir.⁹⁶ Başbakan Adnan Menderes 18 Ekim 1957 tarihinde Elazığ bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Bu ziyarette Elazığ Hidroelektrik Santralını işletime açarak Elazığ'a elektrik verilemesi ve Elazığ Et Kombinasyonunun temellerinin atılması törenlerine katılmıştır.⁹⁷

Sonuç

Demokrat Parti döneminde Elazığ'da siyasi hayat başlıklı çalışmada, Elazığ'ın tek parti yönetiminden sonra çok partili hayata geçiş döneminden 1954-1957 yılları incelemiştir. Demokrat Parti döneminde Elazığ, siyasi anlamda hareketli bir süreç geçirmiştir. 1950 yılında tek başına iktidara gelen Demokrat Parti 1954 seçimlerine kadar CHP ile rekabet halinde olmuştur. 1954 seçim sürecinde CMP siyasi sahneye çıkmışsa da fazla alaka görmemiş ve Demokrat Parti 1954 seçimlerini de kazanmıştır. Demokrat Partinin bu başarısının altında örgütlenmesine önem vermesi,

⁹³ Elazığ Gazetesi, 11.1.1957, s.1-3.

⁹⁴ Elazığ Gazetesi, 26.1.1957, s.1-2.

⁹⁵ Yeni Harput Gazetesi, 23.9.1957, s.1.

⁹⁶ Turan Gazetesi, 23.9.1957, s.1.

⁹⁷ Elazığ Gazetesi, 18.1.1957, s.1.

cumhurbaşkanı, başbakan ve bakan düzeyinde birçok ziyaretin yapılmış olmasının katkısı çoktur. 1954 seçimlerinden sonra Demokrat Partiden ayrılan vekillerin oluşturduğu Hürriyet Partisi siyaset sahnesine çıkmış ve 1957 seçimlerinde Demokrat Partiye rakip olmuştur. Fakat bu rekabet iki partinin oylarının bölünmesine neden olmuş ve CHP 1957 seçimlerinin galibi olmuştur.

Kaynakça

Gazeteler

ELAZIĞ GAZETESİ

DEMOKRAT ELAZIĞ GAZETESİ

TURAN GAZETESİ

ULUOVA GAZETESİ

YENİ HARPUR GAZETESİ

Kitap ve makaleler

AÇICI, Emine “1950-1960 Dönemi Türk Siyasi Hayatında Yaşanan Değişim Süreci ve Demokrasi”, (Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2009.

ATAYAKUL, Fatma Alev “Türkiye’de Demokrat Parti Döneminde Genel Seçimler (1950-1954-1957)”, (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2007.

ŞUR, Şükrü “Atatürk İlkeleri ve Demokrat Parti İktidarı”, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2008.

ÇAKMAK, Zafer, “Elazığ Basın Tarihi Hakkında Kısa Bir Değerlendirme”, Dünü Bugünüyle Harput, Türkiye Diyanet Vakfı Elazığ Şubesi Yayınları, Elazığ, (24-27 Eylül 1998), s.263-272.

ÖZDEMİR, Rifat “Harput ve Çemişgezek’te Askeri Aileler”, Belleten, Cilt: LIX, Sayı:226, 1955, s.739-835.

ŞEYHANLIOĞLU, Hüseyin, Türk Siyasal Muhafazakârlığının Kurumsallaşması ve Demokrat Parti, Kadim Yayınları, Ankara, 2011.

ŞİMŞEK, Mehtap “27 Mayıs Darbesine Giden Süreçte Basın-İktidar İlişkisi” Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır 2007.

TANGÜLÜ, Zafer “Demokrat Parti Dönemi Eğitim Politikaları (1950-1960)” Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, Cilt.10, Sayı.2 Bahar 2012 s.389-410.